

**ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ
У ПРОЦЕСІ РЕДАГУВАННЯ ПЕРЕКЛАДУ РІЗНОЖАНРОВИХ ТЕКСТІВ
(НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ)**

У статті розглядаються основні перекладацькі трансформації, які використовує перекладач у процесі редагування перекладу різножанрових текстів. Продемонстровані чотири види трансформацій: перестановка, заміна, додавання, вилучення. Редагування перекладу здійснюється на трьох рівнях – граматичному, лексичному і стилістичному.

Ключові слова: редагування перекладу, перекладацькі трансформації, перестановка, заміна, додавання.

Васильюк О. Н., Харкевич Г. И. Переводческие трансформации в процессе редактирования перевода разножанровых текстов (на материале английского языка). В статье рассматриваются основные переводческие трансформации, которые использует переводчик в процессе редактирования перевода разножанровых текстов. Продемонстрированы четыре вида трансформаций: перестановка, замена, добавление, исключение. Редактирование перевода осуществляется на трех уровнях – грамматическом, лексическом, стилистическом.

Ключевые слова: редактирование перевода, переводческие трансформации, перестановка, замена, добавление.

Vasylyuk O. M., Kharkevych H. I. Translation transformations in the process of editing of different styles translated texts in English. The article focuses on the main translation transformations which are used in the process of editing of different styles translated texts. Four types of transformations are demonstrated: transposition, substitution, addition, withdrawing. The translated text editing is realised at three levels – grammatical, lexical, stylistic.

Key words: translated text editing, translation transformations, transposition, substitution, addition.

Редагування є складним процесом, що охоплює всебічний критичний аналіз змісту й форми твору з метою його правильного оцінювання і вдосконалення. Перекладач є одночасно й літературним редактором, оскільки переклад певного тексту здійснюється одночасно з його першим (авторським) редагуванням на всіх рівнях організації мови – починаючи з граматичного, закінчуючи стилістичним. Редактор-перекладач здійснює редагування тексту автора, який вивчає мову, застосовуючи різні методи виправлень, оскільки переклад повинен звучати, ніби оригінал, і не містити у собі відчуття іншомовного забарвлення.

Мета цієї розвідки полягає у висвітленні специфіки редагування перекладу різножанрових текстів шляхом застосування перекладацьких трансформацій. **Об'єктом** цієї статті є основні перекладацькі трансформації, а предметом – їх реалізація у редакторському корегуванні.

Перекладацькі трансформації можна узагальнити в чотирьох основних видах: перестановка, заміна, додавання, вилучення [Комиссаров 1990, с. 170; Подвойська 2010, с. 377]. Розглянемо детальніше ці види.

Перестановка полягає у зміні розташування мовних елементів у тексті перекладу в порівнянні з текстом оригіналу. Ця трансформація реалізується у зміні порядку слів та словосполучень у структурі речення. Наприклад:

A general plan was operated by German reactionaries to rehabilitate Nazi criminals. – У Німеччині втілювався у життя широкий план реабілітації фашистських злочинців.

У цьому реченні перебудова пов'язана з уживанням неозначеного артикля. Перестановки також обумовлені характером підмета, коли він виражений великою кількістю слів або цілими реченнями. Перестановки супроводжуються іншими видами трансформацій, зокрема замінами.

При виявленні заміни форми слова редактору слід враховувати відмінності у граматичній системі мов. У деяких випадках відбувається заміна часу дієслова. Заміна частин мови у перекладі є також поширеним явищем. Найпростішим її видом є заміна іменника займенником. Зустрічається і зворотна заміна займенника іменником. Вона запобігає неправильному розумінню загального змісту речення, у якому є декілька займенників.

Заміна окремих лексичних одиниць мови оригіналу лексичними одиницями мови перекладу, які не є їх словниковими еквівалентами, може викликатися як стилістичними вимогами, так і відсутністю еквівалента в мові перекладу. Такі перекладацькі трансформації привертають увагу під час редагування перекладу.

Широким застосуванням у перекладацькій і редакторській діяльності відзначається комплексна лексико-граматична заміна, сутність якої полягає у трансформації стверджувальної конструкції у заперечну і навпаки (антонімічний переклад) [Степанов 1997, с. 49]. Така трансформація сприяє ліквідації надлишкових лексичних і смислових елементів у перекладі. Про це свідчить низка прикладів з англо-українського словника:

Take your time. – Не поспішай.

Mind your own business. – Не твоє діло. Не втручайся у чужі справи.

Перекладачу доводиться також застосовувати лексичні додавання у тексті перекладу через неможливість формально виразити семантичні компоненти мови оригіналу. Додаткові слова доводиться включати в переклад з граматичних і лексичних причин. Така необхідність виникає при перекладі синтаксичних конструкцій, не властивих українській мові (наприклад, абсолютні конструкції).

Іноді у процесі перекладу або редагування постає необхідність, навпаки, вилучити певну лексичну одиницю, наприклад, семантично надлишкові слова. Іншим прикладом такої трансформації є усунення парних синонімів у перекладі.

Грамматичні трансформації і правка-переробка нерозривно пов'язані та є першим свідченням того, що редакторський аналіз починає відбуватися на найпершому рівні мови – граматичному. Що стосується досягнення того рівня адекватності перекладу, коли він буде прийнятним для читача, тут важливо враховувати необхідність лексичних трансформацій, які включають у себе правку-скорочення як вид опрацювання вихідного тексту для досягнення еквівалентного відповідника [Скорина 2008]. Цей вид правки має на меті досягти максимального лаконізму без втрат для змісту. Наприклад:

Близько трьох років тому я вирішив переїхати в Київ, і це не було для мене чимось метафізичним. Зараз це доволі зручне місце для життя, і я відвідую Львів, коли мені потрібне натхнення, як колись я так відвідував Київ.

Nearly 3 years ago I decided to move to Kyiv, and it wasn't really something transcendental. Now it is very comfortable place for me to live and I visit my Lviv when I need some inspiration as it was earlier with Kyiv.

Three years ago I finally made the move, but although it wasn't an easy decision to make I feel very comfortable here. Now I visit Lviv when I need some inspiration, as it was previously with Kyiv.

У цьому прикладі можна відмітити яскраву ілюстрацію втрати стилістичного забарвлення через заміну “*wasn't really something transcendental* на *wasn't an easy decision to make*”, де остання фраза буде більш прийнятною для широкого загалу. При застосуванні цієї трансформації слід стежити, щоб не зменшився обсяг оригінальної інформації у відредагованому варіанті.

Отже, на рівні лексичних перетворень ми бачимо накладання редакторської правки-скорочення на способи застосування трансформацій з метою наблизити переклад до адекватного звучання та зробити його більш адекватним для носія мови.

У рамках стилістичних трансформацій основне місце посідає правка-доопрацювання, яка дозволяє вносити такі зміни, як скорочення, дописування окремих фрагментів, заміна слів і зворотів, зміна синтаксичних структур, удосконалення композиції [Скорина 2008]. Остання стадія редагування – правка-вичитування. Правка-вичитування – це перечитування готових матеріалів з метою усунення дрібних помилок та внесення незначних уточнень. Порівняйте:

Рожева Дама береться створити навколо нього повний світ любові та болю, радості і розчарування посеред уламків останніх хвилин його життя.

Pink Lady helps him to create the huge world of love and pain, joy and disappointment among the broken fragments of the last minutes.

The Pink Lady helps him to create a whole world full of love and pain, joy and disappointment, allowing him to live a full and complete life among the broken fragments of the last minutes.

В англійському варіанті перекладу ми спостерігаємо відштовхування від буквального перекладу й відтворення значення та змісту засобами мови перекладу, де за допомогою правки-доопрацювання здійснено вдале зіставлення лексичних значень у двох мовах з метою отримання адекватного перекладу.

Оскільки правка-вичитування є завершальною у процесі перекладу тексту, то відповідно вона не вимагає жодних суттєвих коректур тексту і є суто технічною перевіркою на наявність дрібних помилок та внесення незначних уточнень. У стилістичному опрацюванні тексту слід звертати увагу на вдосконалення звучання мови, не вносячи в текст суттєвих лексико-граматичних правок і не зменшуючи його обсягу.

Таким чином, перекладацькі трансформації різних видів здійснюються одночасно, тобто поєднуються одна з одною. Такий комплексний характер трансформацій робить переклад і його редагування складною справою. Редагування може здійснювати як сам перекладач під час перекладу тексту шляхом обдумування та підбору ліпшого варіанта перекладу, так і літературний редактор – носій мови, який зможе адаптувати переклад до мовного середовища певного культурного регіону.

У плані подальших наукових студій перспективним видається порівняльне дослідження перекладацьких трансформацій на матеріалі англійської та німецької мов.

Література

Комиссаров В.Н. Теория перевода (лингвистические аспекты): Учебник / Владлен Наумович Комиссаров. – М.: Высш. шк., 1990. – 253 с. *Подвойська О.* Перекладацькі трансформації у процесі редагування перекладу / О. Подвойська // Наук. вісн. Херсонського держ. ун-ту. Серія Лінгвістика. – 2010. – Вип. X. – С. 376-380. *Скорина А.С.* Проблема редагування перекладу публіцистичного тексту (за матеріалами культурологічного тижневика What's On) / А.С. Скорина // Книга вдихнення Анастасії Скорини [Електронний ресурс]. – 2008. – Режим доступу до сайту: <http://skorina.ukrblogs.net/2008/12/16/problema-redaguvannya-perekladu-publicistichnogo-tekstu-ukr>. *Степанов В.Г.* Редакционная подготовка изданий переводной литературы: Конспект лекций / Георгий Владимирович Степанов. – М.: Изд-во МГАП Мир книги, 1997. – 64 с.